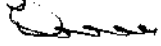

LIETUVOS VYRIAUSIAJAM ADMINISTRACINIAM TEISMUI

Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius

Pareiškėjai

Seimo narys Stasys Šedbaras, asmens kodas 35802100020,
Gedimino pr. 53, Vilnius

102 28

Seimo narys Valentinas Stundys, asmens kodas 36010170074,
Gedimino pr. 53, Vilnius

Seimo narys Gintaras Steponavičius, asmens kodas 36707230114,
Gedimino pr. 53, Vilnius

Seimo narė Dalia Teišerskytė, asmens kodas 44411270104,
Gedimino pr. 53, Vilnius

Atsakovas:

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, kodas 188603091,
A. Volano g. 2/7, LT-01516, Vilnius

PAREIŠKIMAS

dėl norminio administracinio akto teisėtumo ištyrimo

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras 2013 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. V-109 pakeitė Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197 „Dėl brandos egzaminų ir įskaitų programų patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197 buvo patvirtinta Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programa, kurios paskirtis – apibrėžti lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino tikslus, reikalavimus mokinių žinioms ir gebėjimams, egzamino užduoties tipus ir mokinių darbų vertinimo principus. Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos 2 punkte nustatyta, kad lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas yra privalomas visiems vidurinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros programą baigusiesiems mokiniams.

Taigi, tiek švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. V-1197, tiek jį keičiantis 2013 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. V-109 yra norminiai teisės aktai, nustatantys elgesio taisykles, skirtas individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei (ABTĮ 2 str. 13 d.).

Švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. V-109 buvo pakeista Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos:

- 13.3.1 punkto nuostata, reglamentuojanti valstybiniam brandos egzaminui pateikiamų lietuvių autorių (iš Bendrosios programos išplėstinio kurso) skaičių (vietoje trijų autorių nustatyti septyni);

- 13.3.2 punkto nuostata, reglamentuojanti mokykliniam brandos egzaminui pateikiamų lietuvių autorių (iš Bendrosios programos išplėstinio kurso) skaičių (vietoje keturių autorių nustatyti septyni);

- bei 20 punkto nuostata, reglamentuojanti valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino literatūrinio rašinio apimtį.

Vadovaudamiesi Administracinių bylų teisenos įstatymo 110 straipsnio 1 dalimi, pareiškėjai kreipiasi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu ištirti, ar švietimo ir

mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. V-109 neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucijos) 29 straipsniui, Švietimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punktui, 38 straipsnio 4 daliai ir 62 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

Pareiškėjai savo prašymą ištirti norminio administracinio akto teisėtumą grindžia toliau išdėstytais argumentais.

Dėl Įsakymo atitikties Švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 daliai ir 62 straipsnio 1 dalies 2 punktui bei konstituciniam teisinės valstybės principui

Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 17 d. priimto (įsigaliojusio 2011-07-01) Švietimo įstatymo pakeitimo 38 straipsnio 4 dalyje nustatyta: „Švietimo ir mokslo ministro įgaliotos institucijos ir savivaldybių vykdomosios institucijos organizuoja mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas pasiekimų patikrinimus (brandos egzaminus, kitus egzaminus, įskaitas ir kitus mokymosi pasiekimų patikrinimo būdus) pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas mokymosi pasiekimų patikrinimų programas ir mokymosi pasiekimų patikrinimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus, mokinių pasiekimų tyrimus. *Šie mokymosi pasiekimų patikrinimai organizuojami vienodi visų mokomųjų kalbų mokyklų mokiniams, nepažeidžiant lygių galimybių principo, apibrėžto šio įstatymo 5 straipsnyje. Visos bendrojo ugdymo mokyklos užtikrina lietuvių kalbos mokėjimą pagal bendrąją švietimo ir mokslo ministro patvirtintą programą (pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų)*¹.“

Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo 62 straipsnyje 1 dalies 2 punkte nustatyta: „*Bendrojo ugdymo taryba inicijuoja ir pritaria ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programų kaitos, mokytojų kvalifikacijos ir profesinės raidos, mokyklų aprūpinimo projektams. Bendrojo ugdymo tarybos nuostatus tvirtina švietimo ir mokslo ministras*“.

Konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Konstitucinio teisinės valstybės principo turinys yra atskleidžiamas atsižvelgiant į įvairias Konstitucijos nuostatas, įvertinant visas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes ir atsižvelgiant į įvairių kitų konstitucinių principų turinį.

Aiškindamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinį, Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų. Pabrėžtina, kad visų teisėkūros subjektų diskreciją riboja aukščiausioji teisė – Konstitucija. Visi teisės aktai, visų valstybės ir savivaldybių institucijų bei pareigūnų sprendimai turi atitikti Konstituciją, jai neprieštarauti. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (*Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas*). Kiekvieno teisės instituto atitiktis Konstitucijai turi būti vertinama pagal tai, kaip tas institutas atitinka konstitucinius teisinės valstybės principus (*Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas*).

Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; kad teisių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas,

¹ Paryškinta pareiškėjų.

neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis paminėta oficialia konstitucine doktrina, savo praktikoje atitinkamai pripažįsta, kad teisėkūros subjektui viršijus jam teisės aktais suteiktą kompetenciją ir priėmus norminį administracinį aktą, kurį jis nėra įgaliotas priimti, tuo pačiu būtų pažeidžiamas ir Konstitucijos preambuleje įtvirtintas teisinės valstybės principas (*Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-4-08*).

Todėl siekiant nustatyti, ar švietimo ir mokslo ministras, ginčijamu Įsakymu pakeisdamas Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos nuostatas, neviršijo savo kompetencijos, būtina ištirti, ar atsakovas pagal galiojusius teisės aktus buvo įgaliotas reguliuoti šiuos teisinius santykius, ar atsakovo Įsakymu nustatytos teisės normos neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams.

Analizuojant Švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 dalies ir 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatas matyti, kad joje įstatymų leidėjas, nustatydamas švietimo ir mokslo ministro pareigą tvirtinti brandos egzamino programas, įtvirtino ir visuomenės atstovų teisę dalyvauti (inicijuojant ir pritariant) šiame procese per Bendrojo ugdymo tarybą, bei nustatė reikalavimą, kad mokymosi pasiekimų patikrinimai turi būti organizuojami vienodi visų mokomųjų kalbų mokyklų mokiniams, nepažeidžiant lygių galimybių principo, apibrėžto Švietimo įstatymo 5 straipsnyje.

Viešojo administravimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tik viešojo administravimo institucijos turi teisę priimti norminius administracinius aktus, reikalingus įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti. Aiškindamas paminėtą teisės normą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad ši nuostata taip ne tik suponuoja draudimą viešojo administravimo subjektui priimti norminio pobūdžio teisės aktus, jeigu tokia teisė jam nesuteikta įstatymu, bet ir pareigą priimant norminio pobūdžio aktus laikytis apibrėžtų akto priėmimo procedūrų (*Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. II-02/2006*).

Taigi priimdamas ginčijamą Įsakymą švietimo ir mokslo ministras pirmiausiai turėjo laikytis teisės aktuose nustatytų brandos egzamino programų rengimo, derinimo ir tvirtinimo procedūrų bei terminų.

Kaip jau minėjome, pagal Švietimo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punktą brandos egzamino programos turi būti suderintos Bendrojo ugdymo taryboje. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197 „Dėl brandos egzaminų ir įskaitų programų patvirtinimo“ patvirtinta Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programa prieš ją tvirtinant ministrui buvo suderinta Bendrojo ugdymo taryboje, Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitete, Valstybinių egzaminų komitete.

Tuo tarpu ginčijamu ministro įsakymu daromi programos pakeitimai nederinti nei su vienu Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos rengime ir derinime dalyvavusiu subjektu, nors minėti pakeitimai yra esminiai, kadangi keičiamas brandos egzamino programos turinys (keičiami anksčiau nustatyti egzamino reikalavimai).

Atkreipiame teismo dėmesį, kad lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino organizavimą ir vykdymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-2391 „Dėl Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo ir Kalbų įskaitų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintas Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas (toliau – ir Aprašas).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras 2012 m. gruodžio 31 d. V-1771 įsakymu „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2006 m. gruodžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-2391 "Dėl Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo ir Kalbų įskaitų nuostatų patvirtinimo“

pakeitimo“ išdėstė nurodantuoju įsakymu patvirtintą Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašą nauja redakcija.

Pagal naujos redakcijos Aprašo 35 punktą, švietimo ir mokslo ministras dalyko brandos egzamino programą tvirtina ne vėliau kaip prieš dvejus metus iki brandos egzaminų sesijos pradžios, jos neesminius pakeitimus ar papildymus kasmet, bet ne vėliau kaip iki einamųjų metų sausio 15 dienos.

Taigi, vadovaujantis paminėta Aprašo nuostata, jokie esminiai lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos pakeitimai pareiškėjų ginčijamo Įsakymo priėmimo metu negalėjo būti atliekami, o neesminiai pakeitimai galėjo būti priimti iki 2013 m. sausio 15 d.

Kaip jau minėjome, ginčijamu švietimo ir mokslo ministro įsakymu yra keičiamas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197 „Dėl brandos egzaminų ir įskaitų programų patvirtinimo“ patvirtintos Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos turinys, t.y. keičiamas valstybiniam ir mokykliniam brandos egzaminui pateikiamų lietuvių autorių (iš Bendrosios programos išplėstinio kurso) skaičius, bei valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino literatūrinio rašinio apimtis. Tokie programos pakeitimai negali būti vertinami kaip neesminiai pakeitimai ar papildymai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad ginčijamo įsakymo priėmimo metu jau būtų pasibaigęs ir Aprašo 35 punkte nustatytas terminas brandos egzamino programos neesminiams pakeitimams ar papildymams. Akivaizdu, kad ginčijamo įsakymo priėmimo metu švietimo ir mokslo ministras buvo praleidęs visus savo paties 2012 m. gruodžio 31 d. priimtame V-1771 įsakyme nustatytus terminus (tiek esminiams, tiek neesminiams programos pakeitimams), todėl, prieš priimdamas ginčijamą įsakymą, švietimo ir mokslo ministras 2013 m. vasario 12 d. priėmė įsakymą Nr. V-90 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2006 m. gruodžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-2391 „Dėl Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo ir kalbų įskaitų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo pakeitė vienintelę prieš mažiau kaip du mėnesius nauja redakcija išdėstytos Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo nuostatą, t.y.:

„p a k e i č i u Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-2391 „Dėl Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo ir Kalbų įskaitų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 141-5437; 2013, Nr. 4-133), ir įrašau 35 punkte vietoj žodžių ir skaičiaus „sausio 15 dienos“ žodžius ir skaičių „kovo 1 dienos“.

Taigi, ginčijamo Įsakymo priėmimo procedūrų prasme taip pat buvo nesilaikoma konstitucinio teisinės valstybės principo teisės aktų leidybai keliamų reikalavimų, t.y. kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, kad teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, kad teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus.

Antra, priimdamas ginčijamą Įsakymą švietimo ir mokslo ministras turėjo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktų normoms. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra įtvirtintas įstatymo viršenybės principas, reiškiantis, kad „viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais“.

Kaip jau minėjome, Švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 dalyje nustatyta švietimo ir mokslo ministro pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį visų mokomųjų kalbų mokyklų mokinių mokymosi pasiekimai būtų vertinami vienodai. Tuo tarpu ginčijamo Įsakymo 3 punktu keičiamos Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos 20 punkto nuostatoje yra įtvirtinti skirtingi valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino literatūrinių rašinio apimtys reikalavimai, todėl ginčijamo Įsakymo 3 punkto nuostata prieštarauja Švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 daliai, Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinam įstatymo viršenybės principui, bei konstituciniam teisinės valstybės principui.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2011 m. birželio 20 d. sprendime administracinėje byloje Nr. I-756-6/2011 nurodė, jog, kaip kad ne kartą yra konstatavęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams <...>. Iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat, kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (*Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai ir kt.*). Poįstatyminių teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminių teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (*Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas*). Poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (*Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarimai ir kt.*). Vyriausybės nutarimai, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiai teisės aktai negali pakeisti arba iškreipti įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo (*Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas*).

Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad ginčijamame švietimo ir mokslo ministro įsakyme nustatytas teisinis reguliavimas iškreipia ir konkuruoja su Švietimo įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu, o įsakymu tvirtinami programos pakeitimai parengti nesilaikant Švietimo įstatyme nustatytos tokių programų derinimo ir tvirtinimo procedūrų.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija paminėtame sprendime taip pat pažymėjo, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat nuosekliai pažymi viešojo administravimo subjektų pareigą veikti aukštesnės galios teisės aktais suteiktos kompetencijos ribose. Kaip kad ne kartą teismas yra nurodęs, viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o atitinkamam teisėkūros subjektui viršijus jam teisės aktais suteiktą kompetenciją ir priėmus norminį administracinį aktą, kurį jis nėra įgaliotas priimti, tuo pačiu būtų pažeistas ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas (*Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 28 d. sprendimas byloje Nr. II-4/2006, 2007 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje Nr. I8-15/2007, 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje Nr. I444-4/2008*).

Esant paminėtoms aplinkybėms, darytina išvada, kad atsakovo priimtas įsakymas prieštarauja Švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 daliai ir 62 straipsnio 1 dalies 2 punktui, Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktui, bei konstituciniam teisinės valstybės principui.

Dėl įsakymo atitikties Konstitucijos 29 straipsniui bei Švietimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui

Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio asmenų lygybės principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant; konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais (*Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 3 d., 2010 m. kovo 22 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d., 2011 m. vasario 14 d. nutarimai*) bei įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir

draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (*Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d., 2011 m. vasario 14 d. nutarimai*).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (*Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d., 2011 m. vasario 14 d. nutarimai*).

Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas yra įtvirtintas ir Švietimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte, kuriame nustatyta, kad švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmens teisių įgyvendinimą, kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują.

Vertinant Švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-109 3 punktu keičiamos Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos 20 punkto nuostatoje nustatytą valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino literatūrinio rašinio apimtį teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad tautinių mažumų kalba besimokantys mokiniai, palyginti su lietuvių kalba besimokančiais mokiniais, traktuojami skirtingai, nors lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminui ruošėsi pagal tą pačią vidurinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros programą, todėl lietuvių kalbos ir literatūros mokėjimo (gebėjimų, žinių) požiūriu nėra tokio pobūdžio ir tokio masto skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas, taigi ginčijamomis nuostatomis yra pažeidžiamas konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas.

Minėta, kad Švietimo ir mokslo ministro įsakymu tvirtinamos Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos paskirtis – apibrėžti lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino tikslus, reikalavimus mokinių žinioms ir gebėjimams, egzamino užduoties tipus ir mokinių darbų vertinimo principus.

Visiems vidurinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros programą baigusiesiems mokiniams lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas yra privalomas, jo nelaikęs mokinytis negauna vidutinės mokyklos baigimo atestato. Paminėto egzamino rezultatai skaičiuojami stojant į visas studijų programas, todėl tautinių mažumų kalba besimokantys mokiniai, kurie ruošėsi minėtam egzaminui pagal tą pačią mokymosi programą, tačiau kurių egzamino rezultatų vertinimui nustatomi žemesni kriterijai, stodami į visas aukštųjų mokyklų studijų programas įgyja objektyviai nepateisinamą pranašumą prieš lietuvių kalba besimokančius mokinius.

Pažymėtina, kad visi 2013 m. lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą laikysiantys mokiniai prieš dvejus metus pasirašytinai buvo supažindinti su minėta egzamino programa, kurioje rašinio apimtis nebuvo diferencijuojama pagal mokyklos mokomąją kalbą, ir dvejus metus ruošėsi egzaminui.

Švietimo ir mokslo ministro įsakymo 2013 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-109 3 punkte nustatytas rašinio apimtį ir raštingumo reikalavimų mažinimas esmingai diskriminuoja lietuvių mokomąją kalbą besimokančius mokinius, nes dabartinėse vertinimo normose jau įteisintas didelis vertinimo skirtumas raštingumo ir raiškos aspektais. Tas skirtumas pagrįstas bandomojo tyrimo, kuris pernai buvo vykdytas vienuoliktokams pagal valstybinio egzamino reikalavimus 500 žodžių rašinyje, rezultatais.

Be to, švietimo ir mokslo ministro įsakymo 2013 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-109 1 ir 2 punkto nuostatomis lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas devalvuojamas ir neatlieka paskirties – įvertinti tai, ko mokiniai mokėsi per dvejus metus: kokius gebėjimus ir literatūrinę patirtį įgijo besimokydami pagal vidurinio ugdymo programą. Sudaromos prielaidos nesimokyti pagal vidurinio ugdymo programą, nes nėra vertinami nuoseklaus sistemingo mokymosi rezultatai ir kokybė.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. V-109 prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui bei Švietimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui.

Vadovaudamiesi išdėstytais argumentais ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 3 punktu bei 110 straipsnio 1 dalimi,
prašome

- ištirti, ar Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. V-109 neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui bei Konstitucijos 29 straipsniui, Švietimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punktui, 38 straipsnio 4 daliai ir 62 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

PRIDEDAMA:

1. Pareiškimo egzempliorius atsakovui;
2. Prašymas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo;
3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-109 kopija;
4. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymo Nr. V-1197 kopija;
5. Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197, kopija;
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. vasario 12 d. įsakymo Nr. V-90 kopija;
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. V-1771 kopija;
8. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-1281 kopija.

St. Stasys Šedbaras — Valentinas Stundys — Gintaras Steponavičius — Dalia Teišerskytė

2013 m. vasario 27 d., Vilnius